

KÉMIKUSOK, AKIK 1956-BAN HAGYTÁK EL MAGYARORSZÁGOT

(Szubjektív nosztalgiázás)

Hannus István

professor emeritus

SZEGEDI TUDOMÁNYEGYETEM
Természettudományi és Informatikai Kar
Alkalmazott és Környezeti Kémiai Tanszék

Magyar Kémikusok Egyesülete Csongrád Megyei Csoportja

„1956. október 23-át követő néhány hónapban a hivatalos osztrák és jugoszláv jelentések szerint 193 885 magyar állampolgár hagyta el illegálisan az ország területét, akik között a műszakiak voltak többségben, ezen belül a mérnökök, 2300 fő. Főleg fiatalok mentek. „

”A sikeres pályát nyugaton befutott kémikusok közt egész sor kiválóság van. A BME, KKKI és GYKI disszidensei között van Bodánszky Miklós peptidkémikus (Clevelandi Egyetem), az Alan Pierce-díj első kitüntetettje, Gyermek László a Californiai Egyetem neves farmakológus professzora, Horváth Csaba, Ladik János külső tagok, Mester László és Móczár Elemér a Sorbonne professzorai, Oláh György Nobel díjas, Pavláth Attila az Amerikai Kémikusok Egyesülete volt elnöke, Rabó Gyula külső tag, Schügerl Károly a Hannoveri Egyetem professzora, aki különösen sokat segített a Magyarországról elmenekült kollegáinak és még nagyon hosszan sorolhatnám a híressé vált, nyugatra távozott kollegákat.

Az ELTE Szerves Kémiai Tanszékről egy autóban disszidált az antikommunista Kovács József és a megszállott ortodox-kommunista Kandel István. Előbbi a New York-i St. Johns egyetemen, utóbbi a Torontói egyetemen lett professzor. Könyves Imre pártbizalmi a svédországi Leo gyógyszergyárban futott be nagy karriert és a Lund-i Egyetem díszdoktorrá avatta.”

Sohár Pál, MTA Kémiai Osztály Ülés, 2006

Több száz vegyész, vegyészmérnök diplomás távozott, és több száz középiskolásból külföldön lett kémikus.

'56 előttiek

középiskolás

egyetemista

diplomás

'56 utániak

'56 előttiek

Tóbiás Károly (1920-1996)

A Bp.-i Műegyetemen szerzett diplomát 1942-ben és 1946-ban doktorált, 1947-ben távozott az USA-ba.

Kalifornia, Berkeley-ben az elektrokémiai oktatás, kutatás megalapítója, volt tanszékvezető, dékán, számos díj kitüntetettje. A későbbi elektrokémikusok közvetlenül, vagy közvetve mind kapcsolódnak hozzá.

Munkatársai szerint reneszánsz ember volt. Bp.-en már jól hegedült, Berkley-ben gyermekeivel családi muzsikáltak. A Szépművészeti Múzeum igazgatósági tagja volt éveken keresztül.

1993-ban az MTA külső tagja lett.

'56-os menekültek nagy mentora testvérével, Tóbiás Kornél orvoskutatóval, akit követve ment az USA-ba. (lásd Somorjai Gábor esetét)

Felesége, Vörös Klára segített lakást keresni Kiricsi Imre kollégámnak még 2001-ben is.

középiskolások

B. Nagy János (1941, Akasztó-)

B. Nagy Ottó (1939 -)

'56-ban a győri bencés gimnázium tanulói

Ottó Ausztriában érettségizett, János Belgiumban a Leuveni egyetemen szereztek vegyész diplomát.

B. Nagy János a namuri egyetem professzoraként ment nyugdíjba. Fő kutatási területe: zeolitok szintézise, jellemzése szilárd fázisú NMR technikával, újabban szén nanocsövek.

Aktív emberjogi tevékenységet is kifejt

A Magyar Zeolit Társaság tiszteleti tagja, a Szegedi Tudományegyetem díszdoktora.

2001 óta az MTA külső tagja

Stang Péter (1941, Nürnberg-)

magyar apa és német anya gyermeke '56-ban középiskolás Bp.-en, mikor szüleivel az USA-ba, Chicago-ba kerülnek

1966-ban doktorált Berkeley, Cal., 1969 óta a Utah egyetem, Salt Lake City munkatársa

Volt tanszékvezető, dékán, tématerülete a szupramolekuláris kémia

2002 óta a Journal of American Chemical Society szerkesztője

Számos díj birtokosa: Priestly-érem (2013)

Nemzeti Tudományos Érem- Kémia kategóriában (2010)

Oláh György díj (1997)

2007 óta az MTA külső tagja

egyetemisták

Somorjai Gábor (1935-)

A Trefort utcai Mintagimnáziumba járt, majd a műegyetem vegyészmérnöki karára

„Az 1956-os forradalom után, negyedévesen mentem el. Bécsben egy diákothonban laktam. Ekkor érkezett oda Berkeley-ből *Tóbiás Kornél* orvosfizikus. Odaadta öccsének, *Tóbiás Károlynak* a névjegyét, aki szintén Berkeley-ben tanított vegyészmérnököket, mondván, hogy ha érdekel ott egy egyetemi lehetőség, értesítsem Tóbiás Károlyt. Amikor magyar menekültként kivittek Amerikába, állást kerestem. Tóbiásnak is írtam. Ő válaszolt először, felajánlottak egy próbaidős graduális ösztöndíjat, 18 éves feleségemnek pedig elsőéves hallgatói felvételt. „

1960-ban doktorált, dolgozott az IBM-nél, 1964 óta Berkeley-ben

A felületkémia és katalízis világhírű művelője, ezért kapott Wolf-díjat 1998-ban Gerhard Ertl-lel. Meglepően ugyanezért a Nobel-díjat Ertl egyedül kapta 2007-ben.

Számos díj birtokosa: Priestly-érem (2008)
az USA Akadémia kémia díja (2013)
az ACS Nichols díja (2015)

Az MTA tiszteleti tagja

diplomások

Rabó Gyula (1924-)

Rabó Gyula vegyész-mérnök, a Nagynyomású Kísérleti Intézet helyettes igazgatója (1951–1956), az Union Carbide Co. mérnöke (1957-től), majd tudományos igazgatója (1961–1990), az MTA külső tagja (1993), a Magyar Zeolit társaság tiszteletbeli elnöke, a Magyar Kémikusok Egyesülete tiszteleti tagja. Főként az iparilag fontos katalitikus reakciókkal, zeolitok katalitikus hatásával foglalkozott. Varga József (1891–1956) adjunktusaként részt vett Varga két fontos eljárásának kidolgozásában (1953: hidrokrakk eljárás; 1954: aszfalttartalmú olajok lebontása hidroaromás szénhidrogének jelenlétében), s felfedezte az Y zeolit savas formáját és alkalmazásait.

Többször jelölték Nobel-díjra.

Csicsery Zsigmond (1929-

Csicsery a nagyváradai Gábor Áron Tüzér Hadapródiskola másodéves növendéke volt, amikor a szovjet csapatok fenyegető közelsége miatt 1944 december 29-én az iskola útrakelt több ezer kilométeres útjára. Ezen élményeit a *Majdnem katona* című könyvben írta meg.

1951-ben a Műegyetem vegyészmérnöki karán diplomázik. 1952-ben munkaszolgálatra kényszerül mint „osztályidegen”, majd 1953 májusában izgatás vádjával letartóztatják, s börtönéből 1 év után szabadul. A forradalom kitörésekor nyugatra távozik, s hamarosan amerikába érkezik. Kutatóintézetekben, laboratóriumokban dolgozik, 1961-ben doktorál mint szerves vegyész. Fő szakmai területe a katalitikus folyamatok kutatása, zeolitok alakszelektív katalízise. 1962-1986-ig a Chevron olajvállalat kutatójaként dolgozik, s a California Catalysis Society-nek elnöke és igazgatója lett. 1986-ban nyugdíjba ment, saját szakmai tanácsadó vállalkozást indított, mely több földrészen dolgozott. 2001. december hó 1-én a Magyar Tudományos Akadémia köztestület tagjává választotta. 23 országban tartott előadást, és tanított több egyetemen. Egy munkája elnyerte az Egyesült Nemzetek „Centre of Excellence” díját.

Szelke Mihály

1952-ben végzett a Műegyetem vegyészmérnöki karán. Már negyedéves korában a szerves kémiai tanszéken dolgozott Dr. Schügerl Károly tanársegéddel. Végzés után a Chinoiban dolgozott gyógyszerkémiai kutatásban. 1955-ben a Központi Kémiai Kutató Intézethez csatlakozott (Oláh György) és 56-ban a forradalom után Angliába ment. A London-i egyetemen megszerezte a doktorátusát és ott tovább folytatta kutatását gyógyszer kémiai vonalon. Számos eredményei között egy vesével kapcsolatos új gyógyszert (renin) fedezett fel, amit a svéd vállalat megvásárolt több millió fontért. Ott hagyta az egyetemet és egy saját kutatási intézetet alapított és irányította a vesével kapcsolatos kutatást. Számos cikkben számolt be eredményeiről. Tizenkét évvel ezelőtt nyugdíjba ment .

Balogh Béla

1952-ben végzett a Műegyetem vegyészmérnöki karán. Már negyed éves korában a szerves kémiai tanszéken dolgozott Pallos László tanársegéddel és graduálása után Mester László adjunktussal 1956-ig, amikor Bécsbe emigrált és a Technical University of Vienna-n szerezte meg doktorátusát. 1961 ben az Egyesült Államokba emigrált, ahol előbb a University of California Berkeley –ben, majd a University of Colorado, Denver volt post-doctor. 1968-ban a Szilikon Valley Raychem vállalatnál dolgozott polymer kémiai kutatásban (számos patent), végül is 1980-ban egy saját vállalatot nyitott vitaminok commercializálására. Ez egy gyorsan kiterjedő nagy sikerű több millió dolláros üzletnek bizonyult, amit vezetett 2010-ig amikor átadta a vállalatot családjának. Évente többször hónapokat tölt Budapesten.

Trajmár Sándor

A debreceni egyetemen szerezte meg vegyész diplomáját 1955-ben és a forradalom után néhány ausztriai menekült táborot érintve az Egyesült Államokba emigrált. Előbb New Yorkban dolgozott egy kisebb kémiai vállalatnál, a Sputnik fellövése után a Kalifornia-i Stauffer Chemical Company meghívta San Francisco környéki laboratóriumába. A Berkeley-i egyetemen Tobiás Károly professzor vette pártfogásába és ott szerezte meg doktorátusát. Graduálása után a Pasadena-i Jet Propulsion Laboratory hívta meg, hogy a Space Race csoporthoz csatlakozzon. Itt dolgozott több mint 35 évet miközben osztályvezetővé emelkedett. Sajnos kutatási eredményei még mindig “secret classification” alatt vannak, de az Amerikai Űrkutatásban nagy szerepet játszott.

Oláh György

(Budapest, 1927 -)

1994, kémiai, „ a karbokation kémiához való hozzájárulásáért,,.

Egyetem: Bp.-i Műegyetem

Egyetemi tanár: 1965-1977, Cleveland

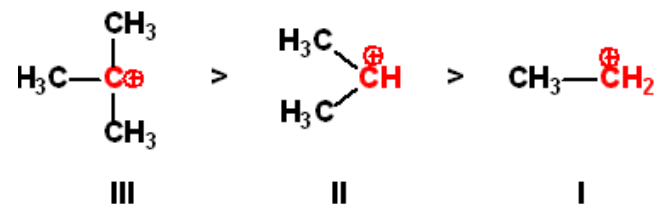
1977- Los Angeles, Loker Szénhidrogén Kutató Intézet.

A karbokationok elmélete új utakat nyitott szénhidrogének átalakításában

Szupersavas katalízis

Mágikus sav, $\text{HSO}_3\text{F}^*\text{SbF}_5$

Karácsonyi gyertyából terc-butil kationok.

OLÁH GYÖRGY
ÉLETEM
ÉS A MÁGIKUS
KÉMIA

EGY NOBEL-DÍJAS
ÖNÉLETRAJZI GONDOLATAI

'56 utániak

Fodor Gábor (1915-2000)

Egyetemi tanulmányait Grázban és Budapesten végezte, majd Szegeden fejezte be. Itt szerzett doktori fokozatot 1937-ben Bruckner Győző és Szent-Györgyi Albert tanítványa és munkatársaként, 21 évesen.

1938 és 1945 között a Chinoin kutatója, majd a szegedi egyetem szerves kémiai tanszékén jutott el a tanszékvezetésig. 1951 és 1955 között az egyetem rektora.

'56-ban ő olvasta be a szegedi rádióban a világ egyetemeihez szóló segélykérést, ami Szent-Györgyi Albert révén megjelent a The New York Times-ban és a Nature-ben is.

Leváltották a tanszékvezetésről, Budapesten kapott kutató állást.

Nem oktathatott, 1964-ben Kanadába emigrált. 1969-től a West Virginia University professzoraként dolgozott, újra együttműködött Szent-Györgyivel is.

A Szegedi Egyetem 1994-ben tiszteletbeli doktorává avatta.

„A szegedi egyetem felhívása a világ valamennyi egyeteméhez.

Az újjászületett demokratikus Magyarország nemzeti függetlenségének visszanyerése után békében és barátságban kíván élni közvetlen szomszédaival és a világ valamennyi népével. Mi, a szegedi egyetem felhívást intézünk a világ valamennyi egyeteméhez, hogy erkölcsi tekintélyükkel álljanak mellénk abban a törekvésünkben, hogy hazánk függetlensége és ezzel a béke helyreállítása – amely a tudományos munka alapfeltétele – mielőbb biztosítottassék. Külön kérjük azokat a tudósokat, akikkel az elmúlt évek során személyes kapcsolatba léphettünk, akár külföldön, akár hazánkban, legyenek segítségünkre. Szerény erőnkkel eddig is arra törekedtünk, hogy kutatásainkkal az egész emberiség haladását és jobb jövőjét szolgáljuk. A jövőben is mindent meg akarunk tenni, hogy az általunk mindig becsült szomszéd népek és a világ valamennyi kutatójával együttműködhessünk. Boldogok volnánk, ha ez a célunk megvalósulna.

Baróti Dezső rektor

Korpássy Béla dékán

Ábrahám Ambrus, Bónis György, Budó Ágoston, Csík Lajos, Fodor Gábor, Greguss Pál, Hetényi Géza, Huszák István, Ivánovics György, Jancsó Miklós, Kanyó Béla, Koltay-Kastner Jenő, Szabó József, Szabó Zoltán, Szőkefalvi-Nagy Béla, Waltner Károly egyetemi tanárok”.

Első találkozásom Pavláth Attilával

MÉRFOLDKŐ A KÉMIA TÖRTÉNETÉBEN

SZENT-GYÖRGYI ALBERT MUNKÁSSÁGA A BIOLÓGIAI OXIDÁCIÓ ÉS A C VITAMIN FELFEDEZÉSE TERÉN

Szent-Györgyi Albert (1893-1986), biokémikus, a 20-as években úttörő munkát végzett a biológiai oxidáció mechanizmusának felderítésében. 1930 és 1936 között, a Szegedi Egyetem professzoraként, sikerült bebizonyítania, hogy a korábban általa izolált hexuronsav a C-vitaminnal azonos, és kilogrammos mennyiségben paprikából kivonható. 1937-ben kapott fiziológiai-orvostudományi Nobel-díjat a "biológiai égésfolyamatok, különösen a C-vitamin, valamint a fumársav-katalízis terén tett felfedezéseiért". Később, munkatársaival együtt, világszínvonalú eredményeket ért el az izomösszehúzódás biokémiai mechanizmusának vizsgálatában. 1948-tól haláláig az Amerikai Egyesült Államokban dolgozott, ahol rákkutatással is foglalkozott.

INTERNATIONAL HISTORIC CHEMICAL LANDMARK ALBERT SZENT-GYÖRGYI'S WORK IN BIOLOGICAL COMBUSTION AND VITAMIN C

Albert Szent-Györgyi (1893-1986), biochemist, pioneered the study of biological oxidation mechanisms during the 1920s. Between 1930 and 1936, while a Professor at Szeged University, he proved that hexuronic acid, which he had previously isolated, is identical with Vitamin C and that it could be extracted in kilogram quantities from paprika. In 1937, he was awarded the Nobel Prize in Physiology or Medicine "for his discoveries in connection with the biological combustion processes, with special reference to vitamin C and the catalysis of fumaric acid." In later years he and his collaborators achieved world renown in the field of the biochemical mechanism of muscular contraction. From 1948 until his death, he worked in the United States where he was also involved in cancer research.

Szeged, Magyarország
Szeged, Hungary

American Chemical Society

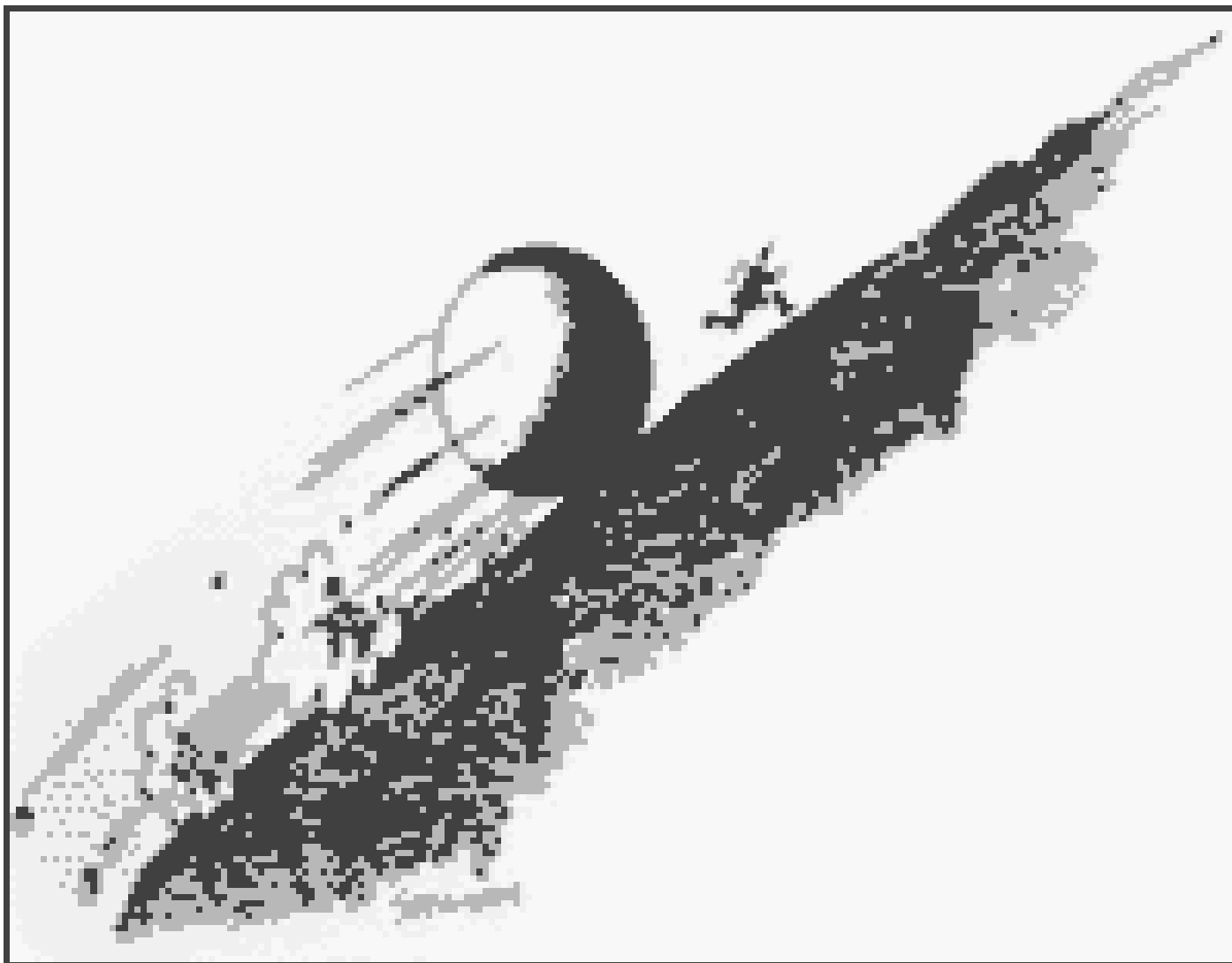
2002. május 11.

May 11, 2002

Magyar Kémikusok Egyesülete

Köszönöm a figyelmet.

Kép szöveg nélkül.
Steinberg rajza, The New Yorker Magazine, 1963.